

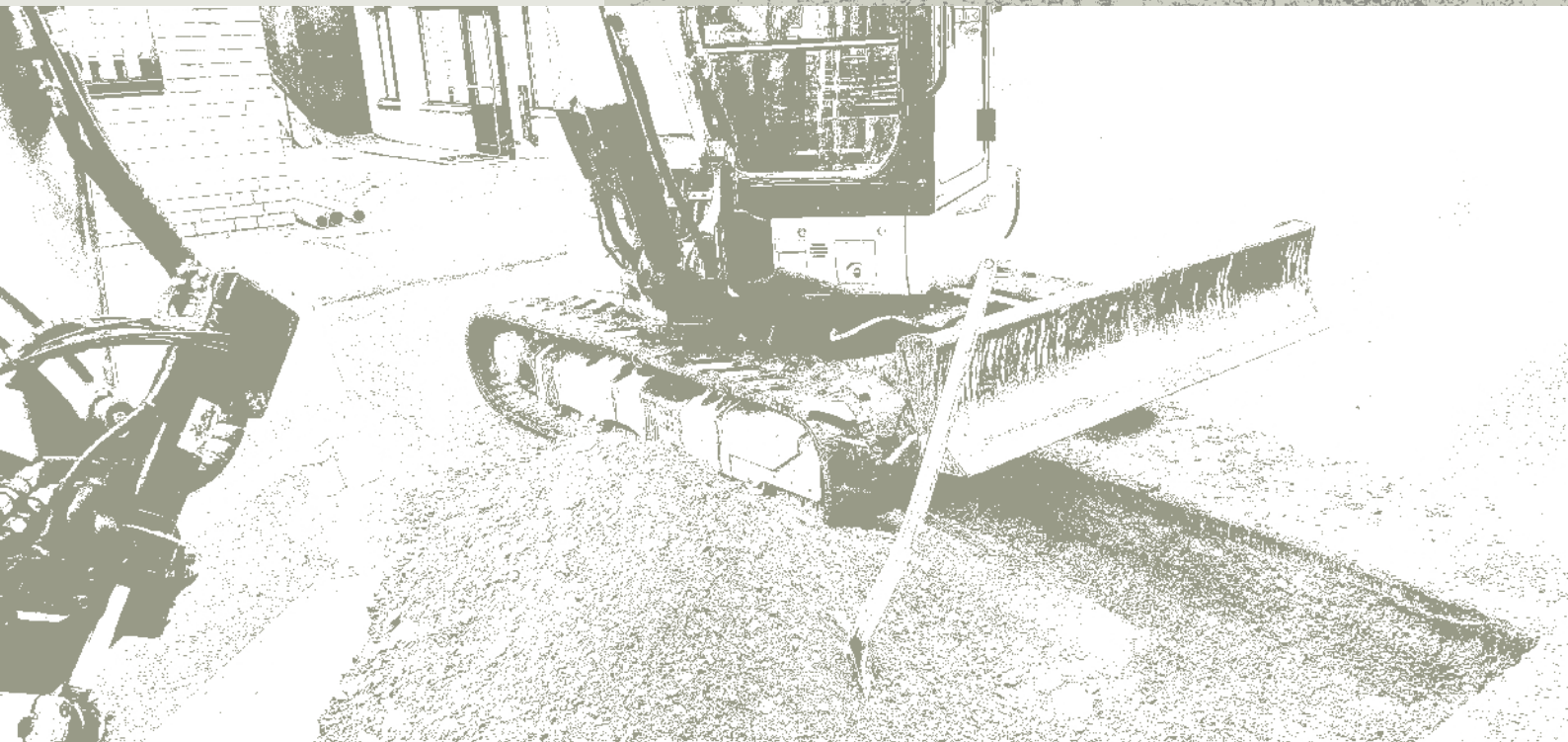
Fiber i Norrköping

Schaktning på sju olika platser

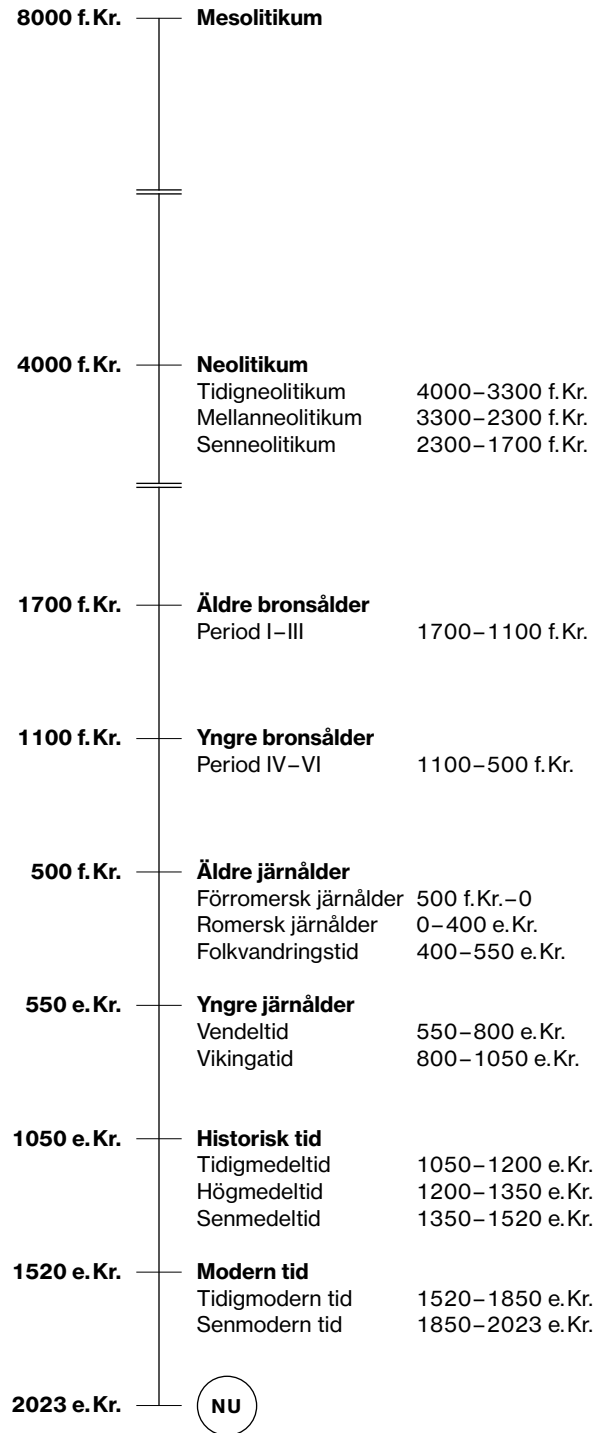
Arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning

L2009:7173, stadslager
Gamla staden 1:2, Berget 1:1, Nordantill 1:1, Östantill 1:2 och Saltängen 1:1
Norrköpings stad
Norrköpings kommun
Östergötlands län
Östergötland

FREDRIC WIRBRAND

ARKEOLOGISK
PERIODINDELNING
FRÅN
STENÅLDER
TILL
NUTID

Fiber i Norrköping

Schaktning på sju olika platser

Arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning

L2009:7173, stadslager
Gamla staden 1:2, Berget 1:1, Nordantill 1:1, Östantill 1:2 och Saltängen 1:1
Norrköpings stad
Norrköpings kommun
Östergötlands län
Östergötland

FREDRIC WIRBRAND

Denna rapport har framställts av ett företag
vars miljöledningssystem är certifierat enligt ISO 14001
av Svensk Certifiering Norden AB

STIFTELSEN KULTURMILJÖVÅRD
PILGATAN 8 D
721 30 VÄSTERÅS

Tel: 021-80 62 80
E-post: info@kmmmd.se

WWW.KMMD.SE

© Stiftelsen Kulturmiljövård 2023

Samtliga foton av Fredric Wirbrand där inget annat anges.

OMSLAG

Schakt grävs i Garvaregatan och Nygatan.

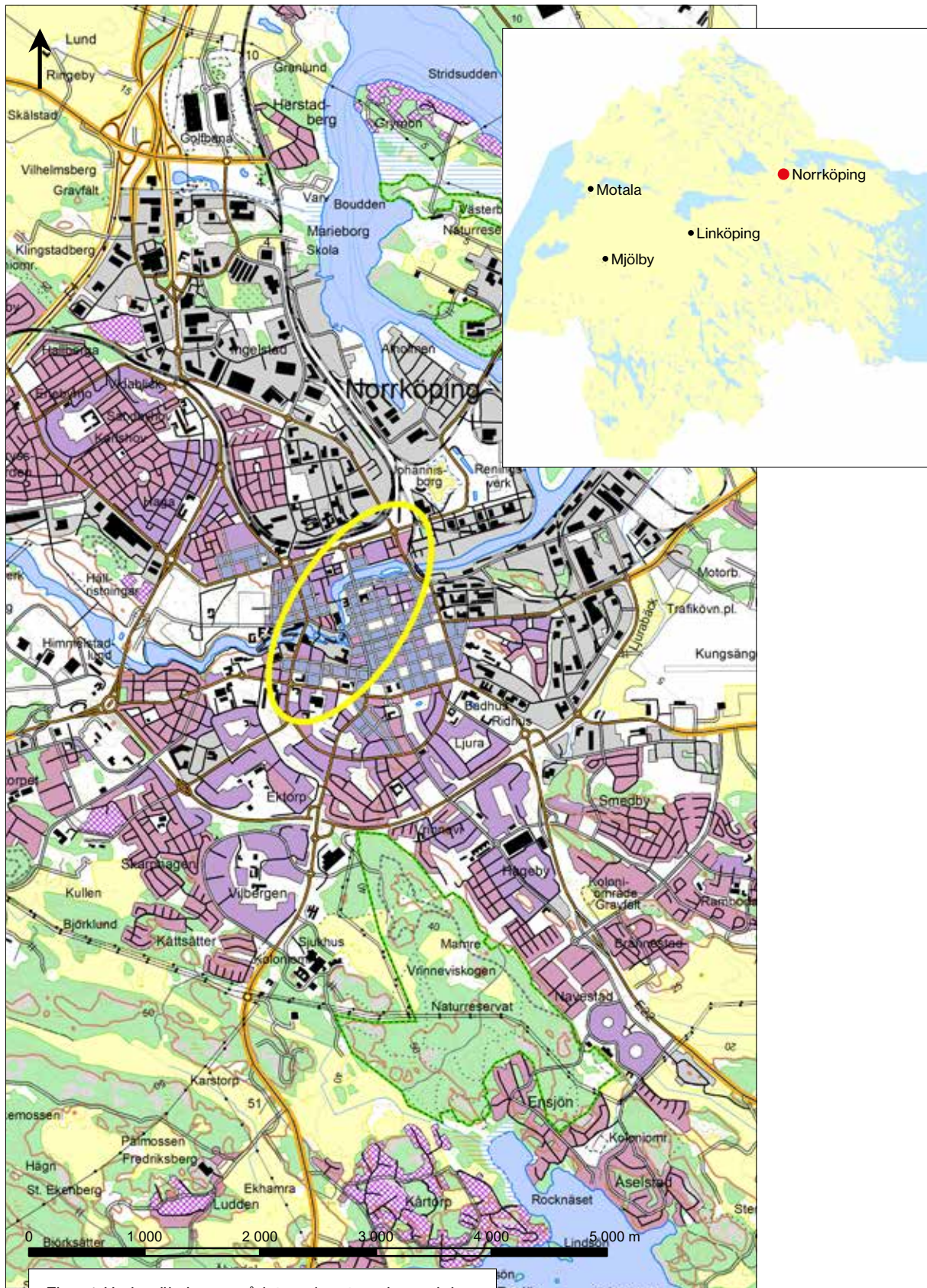
Upphovsrätt, där inget annat anges, enligt Publik Licens 4.0 (CC BY)
<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0>

Lantmäteriets kartor omfattas inte av ovanstående licensiering.
Kartor ur allmänt kartmaterial © Lantmäteriet. Medgivande 828988 och 850434.

ISBN 978-91-8041-176-9

INNEHÅLL

Sammanfattning	5
Inledning.	5
Topografi och fornlämningsmiljö	5
Historisk bakgrund	5
Tidigare undersökningar	6
1. <i>Norra Promenaden-Packhusgatan</i>	7
2. <i>Nya Rådstugugatan-Kristinagatan</i>	8
3. <i>Skolgatan</i>	8
4. <i>Garvaregatan</i>	9
5. <i>Dalsgatan</i>	9
6. <i>Nygatan-Kungsgatan</i>	10
7. <i>Korsgatan</i>	11
Syfte och målsättning	11
Metod och genomförande	11
Undersökningsresultat.	16
Schakt 1507	16
Schakt 446	18
Fynd	20
Tolkning och utvärdering	21
Referenser	22
Litteratur.	22
Tekniska och administrativa uppgifter	24
Bilagor	25
Bilaga 1. Schakttabell	25
Bilaga 2. Kontexttabell	25
Bilaga 3. Fyndtabell.	25

Figur 1. Undersökningsområdet markerat med en gul ring. Utdrag ur Terrängkartan. Skala 1:50 000.

SAMMANFATTNING

Under 2022–2023 utförde Stiftelsen Kulturmiljövård (KM) en arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning när fiberkabel grävdes ner på sju olika platser i centrala Norrköping.

Totalt tio schakt med en sammanlagd längd på 375 meter grävdes. Schakten var i genomsnitt 0,6 meter breda och 0,6 meter djupa. I två av schakten påträffades arkeologiska lämningar i form av påförda kulturlager.

Det ena lagret framkom i hörnet Norra Promenaden-Packhusgatan, intill kvarteret Nunnan. Det andra lagret påträffades i Nya Rådstugugatan närmast kvarteret Elden.

Ett fyndmaterial på 93 gram som bestod av keramik, ben, metall och en kritpipa framkom vid undersökningen.

Inledning

Under hösten 2022 och våren 2023 utförde Stiftelsen Kulturmiljövård (KM) en arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning i samband med att Nodra AB grävde ner fiberkablar på sju olika platser i centrala Norrköping (figur 2). Undersökningen berörde fornlämning L2009:7173, Norrköpings historiska stadslager. Beslut om undersökning fattades av Länsstyrelsen i Östergötlands län (dnr 431-9999-2022, beslutsdatum 2022-08-23). KM:s projektledare för undersökningen var Fredric Wirbrand som även har författat denna rapport.

Topografi och fornlämningsmiljö

Fiberschakten grävdes på sju olika platser i centrala Norrköping, inom fornlämning L2009:7173. De berörda fastigheterna var Gamla staden 1:2, Berget 1:1, Nordantill 1:1, Östantill 1:2 och Saltängen 1:1. Schakt grävdes i Norra Promenaden, Packhusgatan, Nya Rådstugugatan, Kristinagatan, Skolgatan, Garvaregatan, Dalsgatan, Nygatan och Korsgatan.

Historisk bakgrund

Norrköping har varit en plats där folk har bedrivit olika verksamheter över längre tid, och omnämns i skriftliga uppgifter redan 1283 då traktens gårdar bedrev kvarndrift tillsammans med fiske i forsarna i Motala ström. Den näringsnyttiga kombinationen av kvarnverksamma bönder och fiskare ledde till att byn utvecklades till en stad under 1300-talets första hälft. Det skulle dock ta flera decennier innan Norrköping fick stadsprivilegier och egna lagar, vilket först skedde under andra hälften av 1300-talet, år 1384 (Carelli 2021:119-121).

Vid arkeologiska undersökningar i Mjölaren, norr om Motala ström, påträffades en kristen gravplats med ett flertal gravar daterade till 900- och 1000-tal (Jonsson 2014). Detta visar att människor har bott på platsen redan tidigare, dock förblev Norrköping en liten stad genom hela medeltiden med fiske, handel, kvarndrift och odling som näringsnyttiga verksamheter (Broberg 1984:8; Jonsson 2014:85).

År 1567 brandhärjades stora delar av staden i samband med nordiska sjuårskriget, och strax efter, från mitten av 1500-talet, inleddes den omfattande industrialiseringen av staden genom viktiga industriella centralgestalter som Louis De Geer. Flera industrier byggdes, befolkningsantalet tredubblades och staden växte i omfång. Gatunätet utvecklades och Norrköping blev en av landets viktigaste industristäder med tillverkning och export av järn, fiske, kvarndrift, textil och vapen. Efter ytterligare en stadsbrand 1655 fick stadens gatunät sin nuvarande utformning. I början av 1700-talet drabbades staden av fler bränder och dessutom pestutbrott, och återuppbyggnadsfasen efter detta gick långsamt framåt. Först vid 1800-talets början ansågs staden återigen vara ett viktigt tillverkningscentrum, med starkt fokus på ylle- och bomullsindustrin (Broberg 1984:10ff; Carelli 2021:735–747).

Tidigare undersökningar

Det har utförts två liknande schaktningsövervakningar 2020 och 2021 i samband med att fiberkablar grävts ner i gatorna i centrala Norrköping (figur 3).

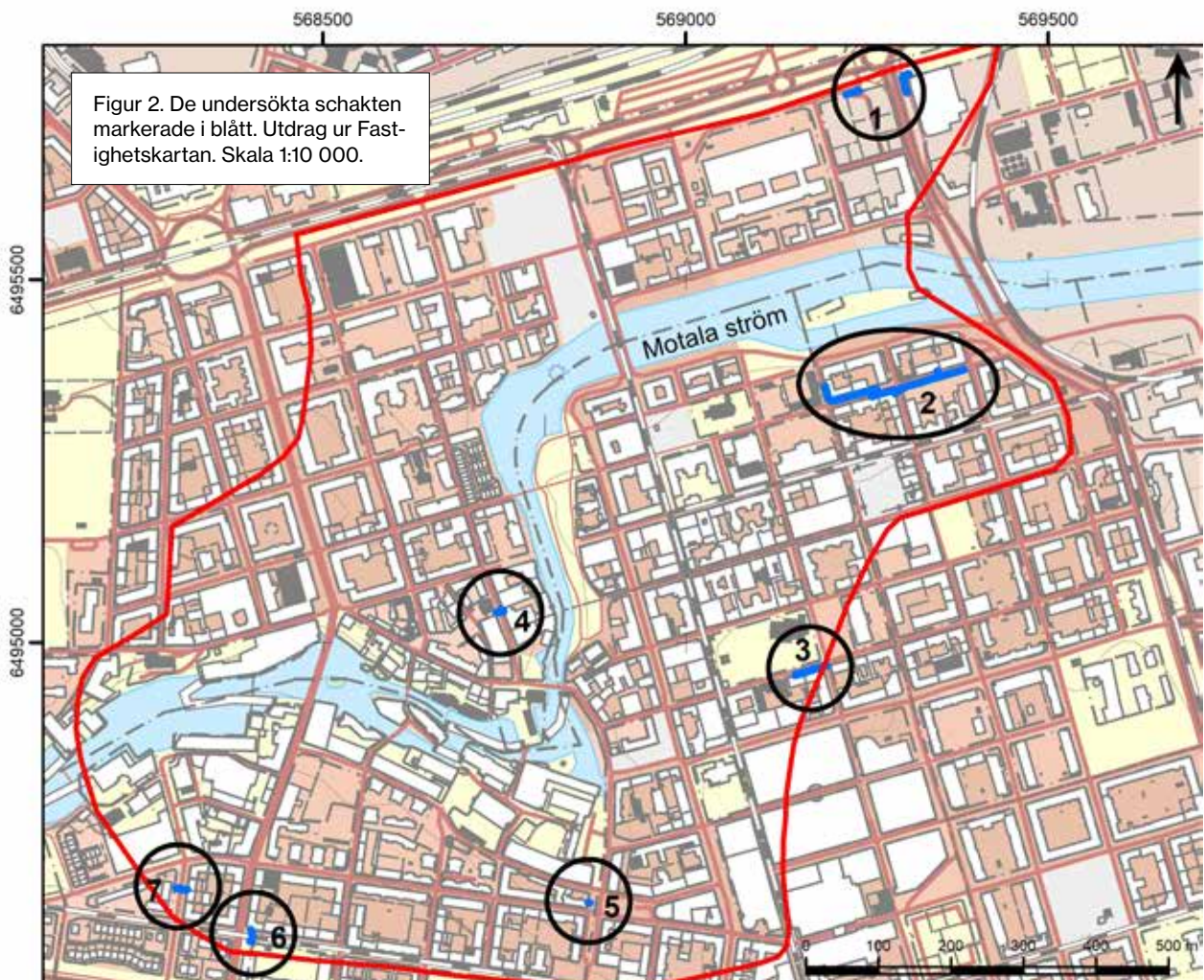
Vid undersökningen 2020 kunde det konstateras att större delar av undersökningssträckan var urschaktad av genomgående moderna markingrepp, men det framkom ändå ett flertal lämningar som dokumenterades. I hörnet Olai Kyrkogata-Nya Rådstugugatan påträffades en husgrund. Ett odlingslager som innehöll spår efter odling av medicinalväxter framkom i Sandgatan mitt för kvarteret Valnöten. Påförda kulturlager påträffades i Nya Rådstugugatan vid kvarteret Stadsvakten, samt i hörnet Nya Rådstugugatan-Drottninggatan. Fyndmaterialet från undersökningen bestod av keramik, glas, metallföremål och enstaka djurben (Navarro 2021).

Vid undersökningen 2021 framkom lämningar huvudsakligen som spridda bevarade lagerrester mellan olika störningar. I Slottsgatans sträckning väster om Drottninggatan visade det sig finnas relativt många bevarade kulturlagerrester. I korsningen Saltängsgatan/Godsgatan framkom en husgrund som byggts i både sten och tegel. I Saltängsgatan framför Gamla Tullhuset påträffades ett lager som innehöll spår efter trädgårdsodling. Spridda kulturlager framkom också bland annat i Knäppingsborgsgatan vid kvarteret Pelikanen, i Gamla Rådstugugatan vid kvarteren Markattan och Duvan samt i Vattengränden vid kvarteren Asken och Björken. Ett litet fyndmaterial av djurben, keramik, glas, kritpipor och kakel framkom (Wirbrand 2022).

1. Norra Promenaden-Packhusgatan

Under 2013 utfördes en arkeologisk förundersökning i kvarteret Skepparen. Då påträffades bebyggelselämningar som samtliga bedömdes vara från 1800-talet eller yngre. Dessa byggprojekt tolkades ha uttraderat spåren efter äldre bebyggelse. De äldsta lämningarna som framkom var odlingslager från 1700-talet. Ett stort område i norra delen av kvarteret fick undantas från förundersökningen då marken visade sig vara kraftigt förorenad efter den industriverksamhet som ägt rum på platsen fram till 1970-talet (Heimer & Svensson Hennius 2013). En påföljande arkeologisk slutundersökning utfördes i sydöstra delen av kvarteret Skepparen sommaren 2022. Resultatet visade att det fanns spår av bebyggelse från 1600-talet och framåt i framför allt de södra delarna av kvarteret, utmed Slottsgatan. Bland annat påträffades ett trägolv ovanpå vilket fynd från 1600-talet, såsom Kristinamynt, framkom. I norra delen av undersökningsområdet fanns mestadels odlingslager som verkade ha ackumulerats under lång tid. Under odlingslagret fanns ett flertal nedgrävningar i undergrunden som till största delen tolkades vara avfallsgropar (Wirbrand 2023a).

Senare under 2022 utfördes en schaktningsövervakning direkt norr om Skepparen, i Norra Promenaden. I schaktet var det mesta bortgrävt i samband med moderna mark-ingrepp, men i en mindre yta framkom en lagerföljd med tre kulturlager. Dessa tolkades vara ett odlingslager, en konstruerad markyta och ett utjämningslager (Wirbrand 2023b).

Hösten 2018 utfördes en schaktningsövervakning när fiberkabel grävdes ner i delar av Skepparegatan, Packhusgatan och Norra Promenaden. Schaktet passerade intill det aktuella undersökningsområdet på östra sidan av Packhusgatan. Det var cirka 0,4 meter brett och djupt, och endast sentida utfyllnadsmassor av sand framkom (Hedvall 2019).

Under 2020 grävdes utredningsschakt i norra delen av Inre hamnen-området öster om Packhusgatan, eftersom Norrköpings kommun planerar att göra om stadsdelen till ett bostadsområde. Flera schakt förlades till kvarteret Nunnan. Där påträffades lämningar efter odlingslager, husgrunder och avfallsgropar som utifrån fynden kunde dateras till 1600- och 1700-talet (Stibéus m.fl. 2020).

2. Nya Rådstugugatan-Kristinagatan

Flera arkeologiska undersökningar har ägt rum i kvarteret Ruddammen. En yta i södra delen av kvarteret var föremål för en förundersökning och en efterföljande undersökning 2010. Då påträffades både odlingslämningar och bebyggelse från 1600-talet fram till nutid. Lämningarna kunde delas in i sex faser, och spår efter stadsbränderna 1655 och 1719 syntes i materialet. De äldsta lämningarna som undersöktes var odlingslager, och innan stadsbranden 1655 verkade endast enklare träbebyggelse ha funnits på platsen. Efter 1655 syntes spår efter den nya stadsplanen och ett stort stenhus uppfördes. Ytterligare ny bebyggelse tillkom efter 1719 och under 1700-talet odlades även tobak och medicinalväxter i kvarteret (Bertheau & Dardel 2010; Carlsson & Runer 2012).

Ännu en förundersökning genomfördes i norra delen av kvarteret Ruddammen under 2016. Då påträffades lämningar från framför allt 1600- och 1700-talet. Bland annat undersöktes husgrunder, källare och odlingskontexter (Romedahl 2017).

Hösten 2018 utfördes en schaktningsövervakning när fiberkabel grävdes ner i delar av Skepparegatan, Packhusgatan och Norra Promenaden. Schaktet passerade korsningen med Nya Rådstugugatan på västra sidan av Skepparegatan. Det grävdes till 0,4 meters djup, men ingenting av antikvariskt intresse framkom i denna del av schaktet (Hedvall 2019).

Under 2022 utfördes en schaktningsövervakning i Generalsgatan intill kvarteret Ruddammen i samband med att nya vattenserviser grävdes ner. Schaktet grävdes cirka 12 meter söder om korsningen med Nya Rådstugugatan. En mindre yta med bevarade kulturlager framkom under den östra trottoaren, och i kanten av kvarteret påträffades en husgrund från en byggnad som har stått utmed Generalsgatan under 1800-talet (Wirbrand 2022b).

3. Skolgatan

Vid en schaktningsövervakning i korsningen Skolagatan-Olai Kyrkogata 2009 i samband med att en ny dagvattenledning grävdes ner påträffades kulturlager i norra kanten av schaktet. Det rörde sig om ett påfört siltlager som låg på 0,45 meters djup, och under detta framkom ett lager av omrörd sand som tolkades höra ihop med S:t Olai kyrkogård. Detta lager undersöktes inte i botten. Lagret var genomgrävt av en yngre nedgrävning av okänt syfte som bedömdes vara från 1800-talet (Konsmar 2009).

På S:t Olofsskolans parkeringsplats väster om skolbyggnaden utfördes 2013 en arkeologisk utredning och förundersökning. Under denna undersökning påträffades cirka 160 tätt liggande gravar. Gravarna, som hörde till S:t Olai kyrka, påträffades i flera skikt. De som kunde dokumenteras i plan härrörde från såväl tiden före som efter stadsplanens omläggning under mitten av 1600-talet, i något fall med en möjlig datering till 1400-tal.

Inom ytan dokumenterades även ett dike, aktivitetsytor och konstruktioner – möjliga delar av byggnader hörande till kyrkogården, med preliminära dateringar från 1600-tal fram till sent 1700-tal. Diket kan ha avsett en äldre avgränsning av kyrkogården åt norr, men det kan även ha varit en äldre stadsgräns, innan staden kom att utvidgats åt öster på 1600-talet (Jonsson & Alexander 2014).

4. Garvaregatan

Vid en undersökning i parallellgatan väster om Garvaregatan, Mäster Pávells gränd, 1997 påträffades bland annat träbroläggningar som daterades från senmedeltid till 1600-tal (Lindgren-Hertz 1998).

Vid en förundersökning 2010 grävdes sex schakt inom kvarteret Laxen (nuvarande kvarteret Garvaren norr om Vårdtornet) och fem schakt i kvarteret Vårdtornet. I Laxen påträffades husgrunder och källare som var igenfyllda med raseringsmassor och brandlager, samt lämningar efter odling. I Vårdtornet var däremot allt av antikvariskt intresse bortschaktat (Stibéus 2011).

En mer omfattande undersökning utfördes i Garvaren (dåvarande Laxen) 2011. Då framkom bebyggelselämningar från framför allt 1800-talet, men även 1600- och 1700-talet. Dessutom undersöktes ett odlingslager (Bertheau 2013).

Vid en förundersökning med direkt efterföljande undersökning i nuvarande kvarteren Vårdtornet och Garvaren (dåvarande Laxen) 2018 påträffades fragmentariska byggnads lämningar som tolkades vara från senmedeltid och tidigmodern tid. Det rörde sig om ett hus med lergolv samt ett dike. Vid förundersökningen framkom också tjocka utfyllnadsmassor, samt bebyggelselämningar från 1800-talet (Låås 2020).

Vid en schaktningsövervakning i Mäster Pávells gränd 2020–2021 påträffades människoben som daterades till 1000- eller 1100-talet och visade att gravplatsen i kvarteret Mjölnaren sträckt sig österut ända till Mäster Pávells gränd (Wirbrand 2021a).

Under 2021 utfördes två schaktningsövervakningar 55 respektive 80 meter söder om det aktuella schaktet på Garvaregatan. Där påträffades ingenting av antikvariskt intresse (Wirbrand 2022c, 2022d).

5. Dalsgatan

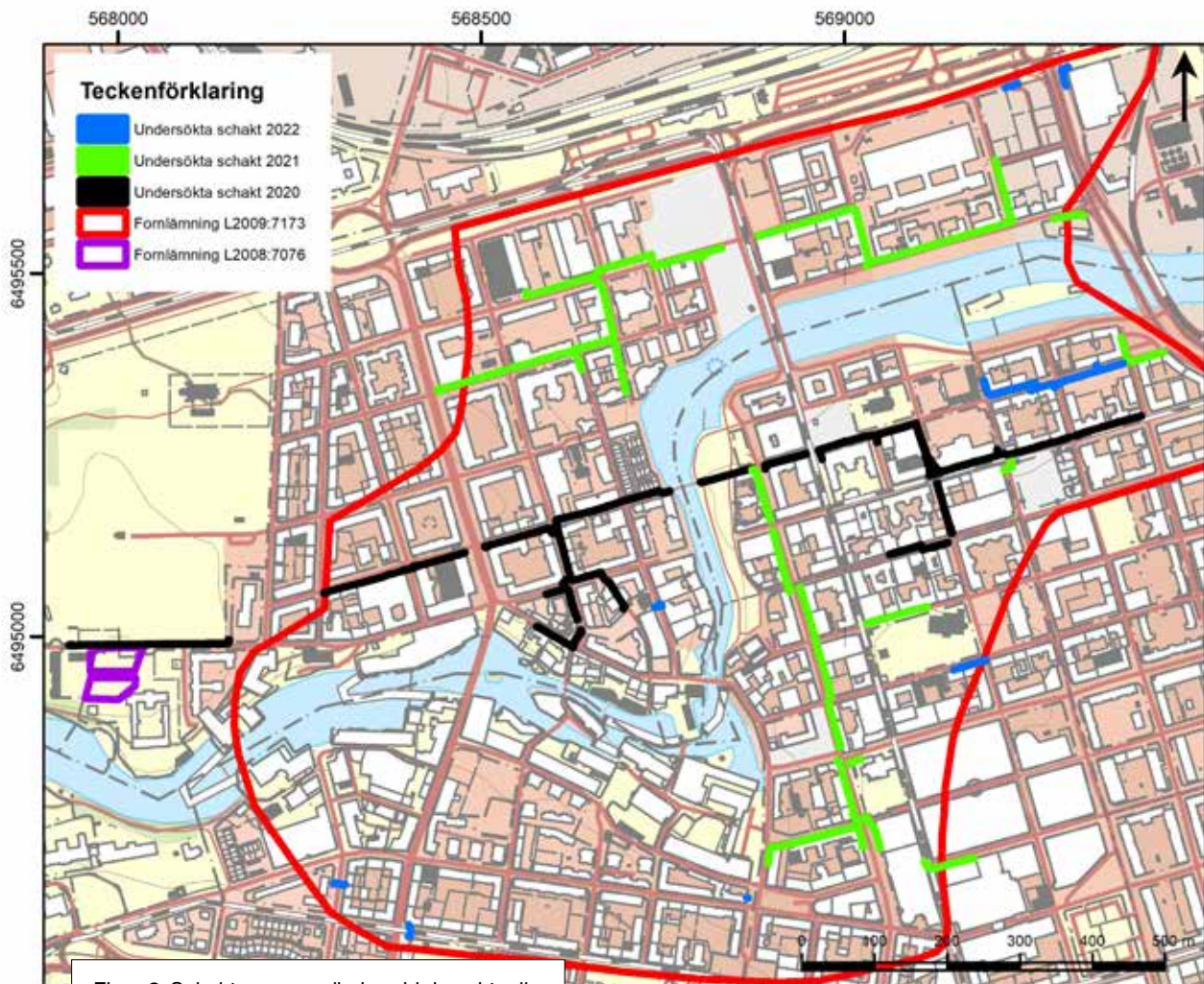
I januari 1992 genomfördes en förundersökning längs en 500 meter lång sträcka vid den södra sidan av Kvarngatan, mellan Butgatan och Dalsgatan. Arkeologiska lämningar påträffades då endast vid en 10 meter lång sträcka nära korsningen Kvarngatan-Dalsgatan. Det rörde sig om flera kulturlager som separerats av svämsand avsatt av Strömmen, vilket visade att området måste ha legat vid strandkanten. Fynd i kulturlagren daterades till 1600-talet (Hörfors 2009).

Under perioden 1997–1998 utfördes undersökningar i västra delen av kvarteret Dalkarlen, direkt väster om det aktuella undersökningsområdet. Då framkom en äldsta fas som daterades till 1300- och 1400-talet. Bland annat rörde det sig om en skärvstenspackning och en gränd. Bebyggelse från 1500-talet kunde bekräftas och under 1600-talet verkar en smedja ha legat i kvarteret. Eventuellt kan smedjan ha varit knuten till vapenfaktoriet på Holmen (Hållans m.fl. 1999). Östra delen av kvarteret Dalkarlen undersöktes 2013. Då påträffades en väg som löpte parallellt med Strömmen och daterades till senmedeltid. Ovanpå vägen framkom bebyggelse från början av 1600-talet och framåt, samt spår efter bränderna 1655 och 1719 (Lindeberg 2015:16).

Omfattande undersökningar har även utförts 2017–2019 i S:t Persgatan, direkt sydöst om det nu grävda schaktet. Då påträffades lämningar efter minst 24 byggnader, flera stenlagda ytor samt spår efter rännor, diken och odlingar. Majoriteten av lämningarna daterades till första halvan av 1600-talet (Wirbrand 2020).

6. Nygatan-Kungsgatan

I samband med att fundamentet till spårvägen i Nygatan skulle bytas ut 2021 utfördes en schaktningsövervakning. Hela gatan schaktades upp till 1 meters djup inom en 670 meter lång sträcka mellan Korsgatan och Bryggaregatan. I västra delen av detta område framkom inga lämningar, då urberget visade sig finnas direkt under bärlagren till asfalten. Mellan Butgatan och Klockgjutaregatan framkom dock fyra husgrunder på rad längs norra sidan av gatan. Intill husgrunderna fanns en grop med cirka 35 kg djurben som tolkades vara slaktavfall. Söder om husgrunderna påträffades en stenmur som tolkades vara fundamentet till Norrköpings gamla stadsmur. På södra sidan av gatan fanns endast odlingslager (Wirbrand 2022e).

Figur 3. Schakten som grävdes vid den aktuella undersökningen vid sidan av schakten från 2020 och 2021 års undersökningar. Utdrag ur Fastighetskartan. Skala 1:10 000.

Under 2021 utfördes en schaktningsövervakning när en 335 meter lång elledning grävdes ner i trottoaren längs södra sidan av Nygatan från kvarteret Åsen till korsningen Nygatan-Butgatan, och sedan i Butgatan söderut till Södra Promenaden. Schaktet grävdes 0,8 meter djupt. I Butgatan framkom ett möjligt kulturlager som bestod av svartbränd sand, men annars framkom inget av antikvariskt intresse vid undersökningen (Wirbrand 2021b).

7. Korsgatan

Under 2018 genomfördes en schaktningsövervakning för nedläggning av fiber i bland annat Korsgatans sträckning mellan Nygatan och S:t Persgatan, men inga arkeologiska lämningar framkom (Hedvall 2020).

Vid en schaktningsövervakning 2022 i Korsgatan och fastigheten Klinten 7 grävdes ett 13 meter långt schakt för fiberkabel. Schaktet grävdes från gatan, över en mindre trädgårdsyta och in till byggnaden. Inget av antikvariskt intresse påträffades (Wirbrand 2023c).

Syfte och målsättning

Syftet med undersökningen var att, i första hand, undvika att fornlämningar skadades. Om detta inte kunde undvikas skulle de fornlämningar som framkom vid schaktningen på ett vetenskapligt arbetssätt undersökas, om möjligt dateras samt dokumenteras.

Metod och genomförande

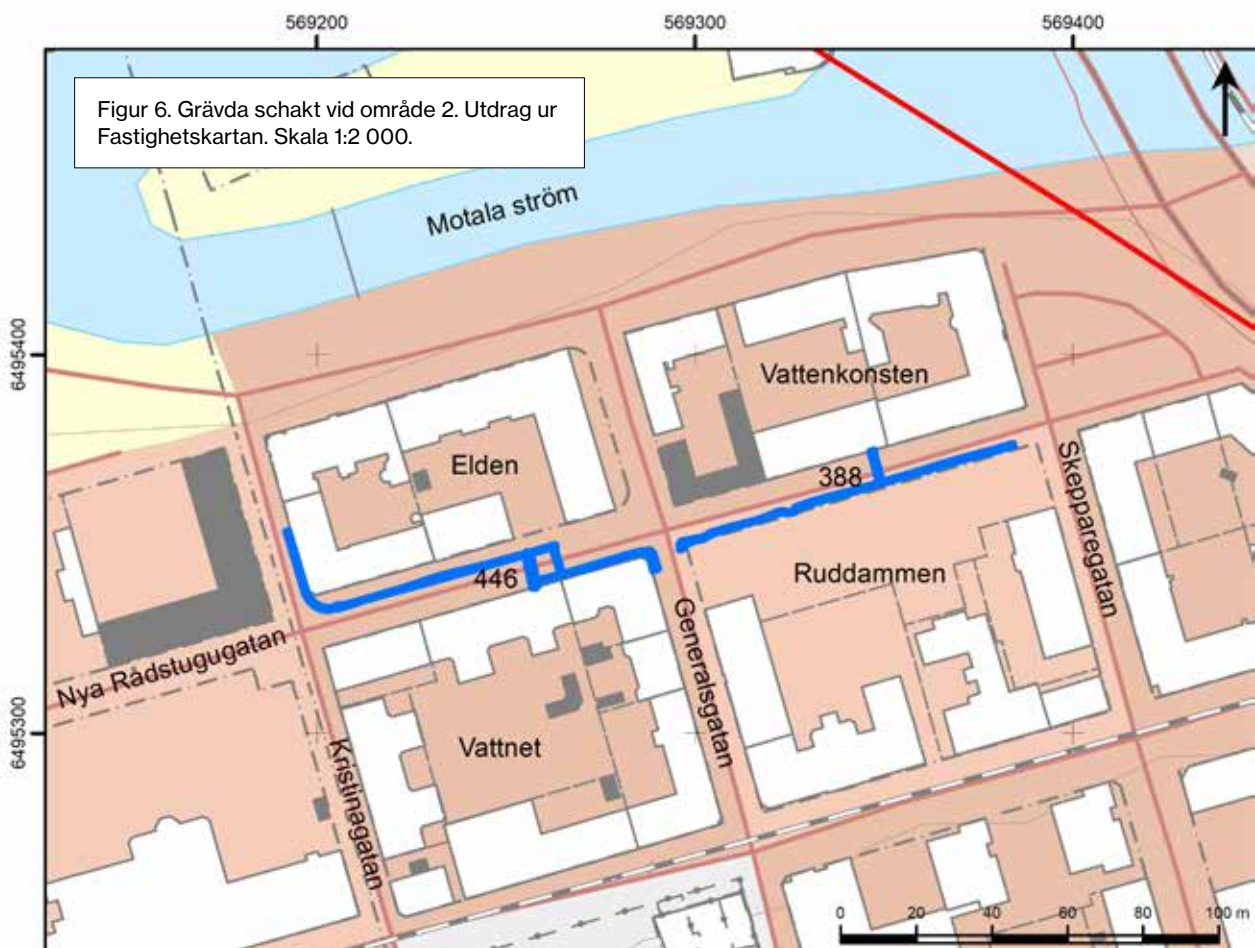
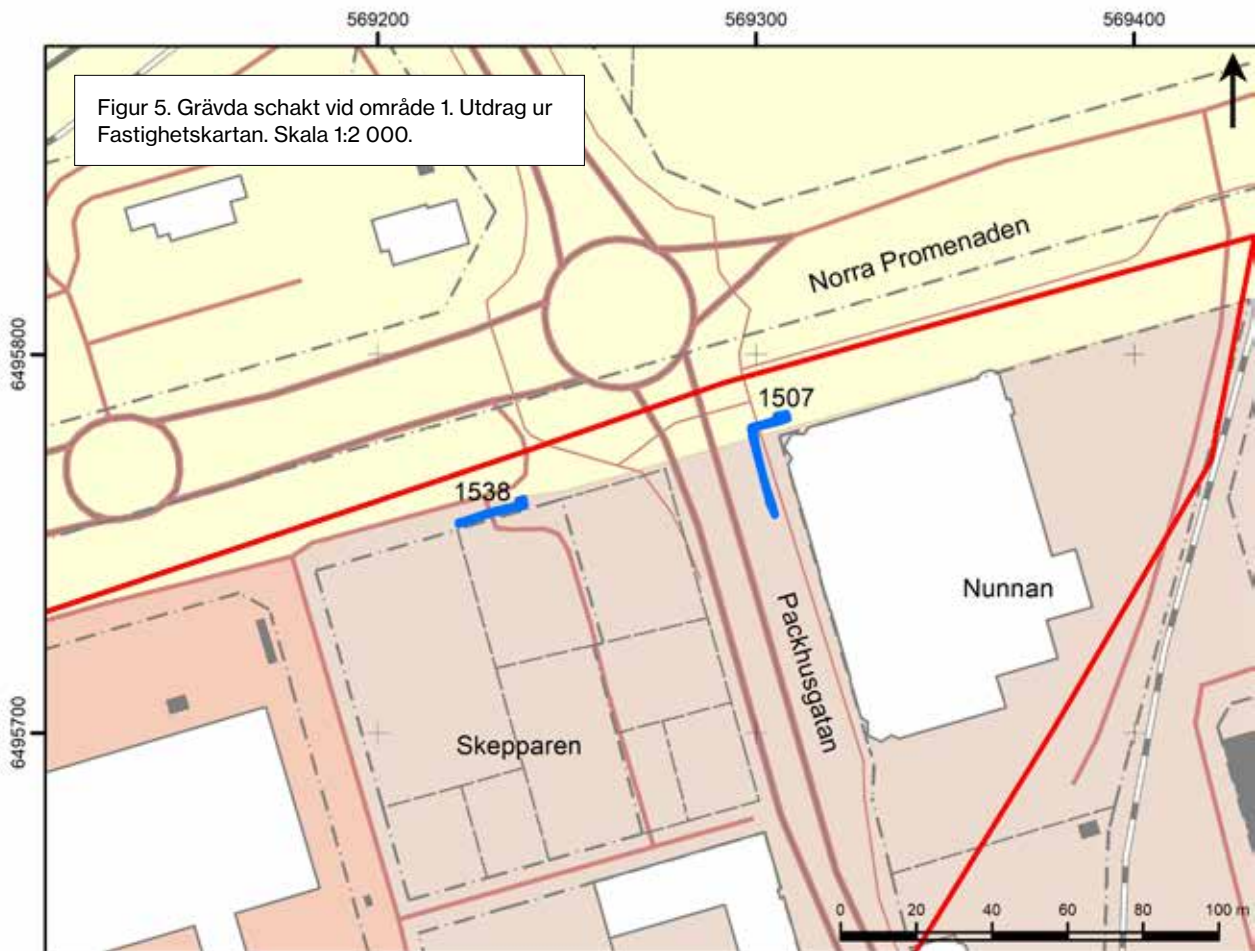
Totalt undersöktes tio schakt med en sammanlagd längd på knappt 375 meter. Schakten grävdes i genomsnitt 0,6 meter breda och 0,6 meter djupa (figur 4), men blev något bredare och djupare på platser där brunnar sattes ner. Schakten förlades i huvudsak i trottoarer (figur 5–10, bilaga 1).

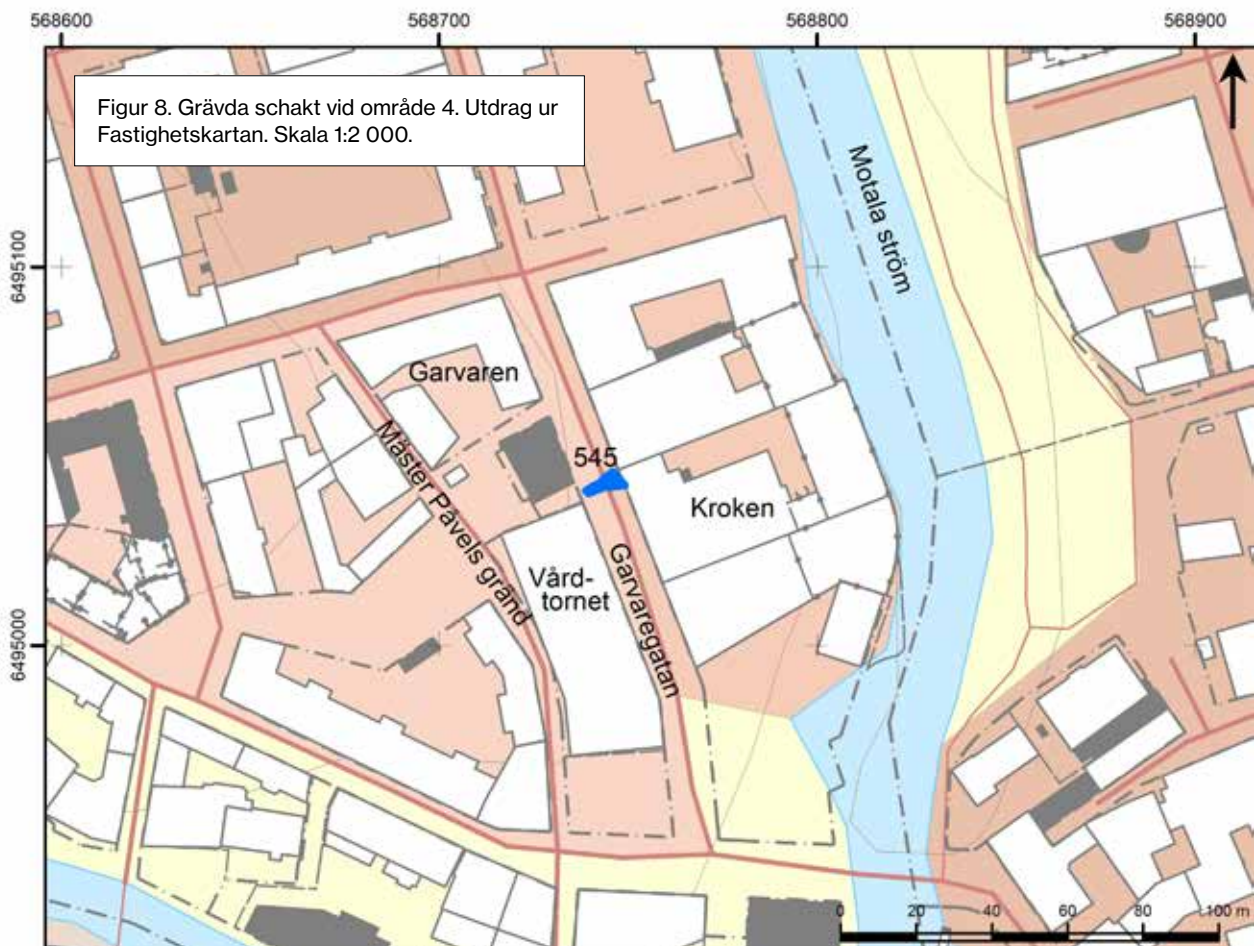
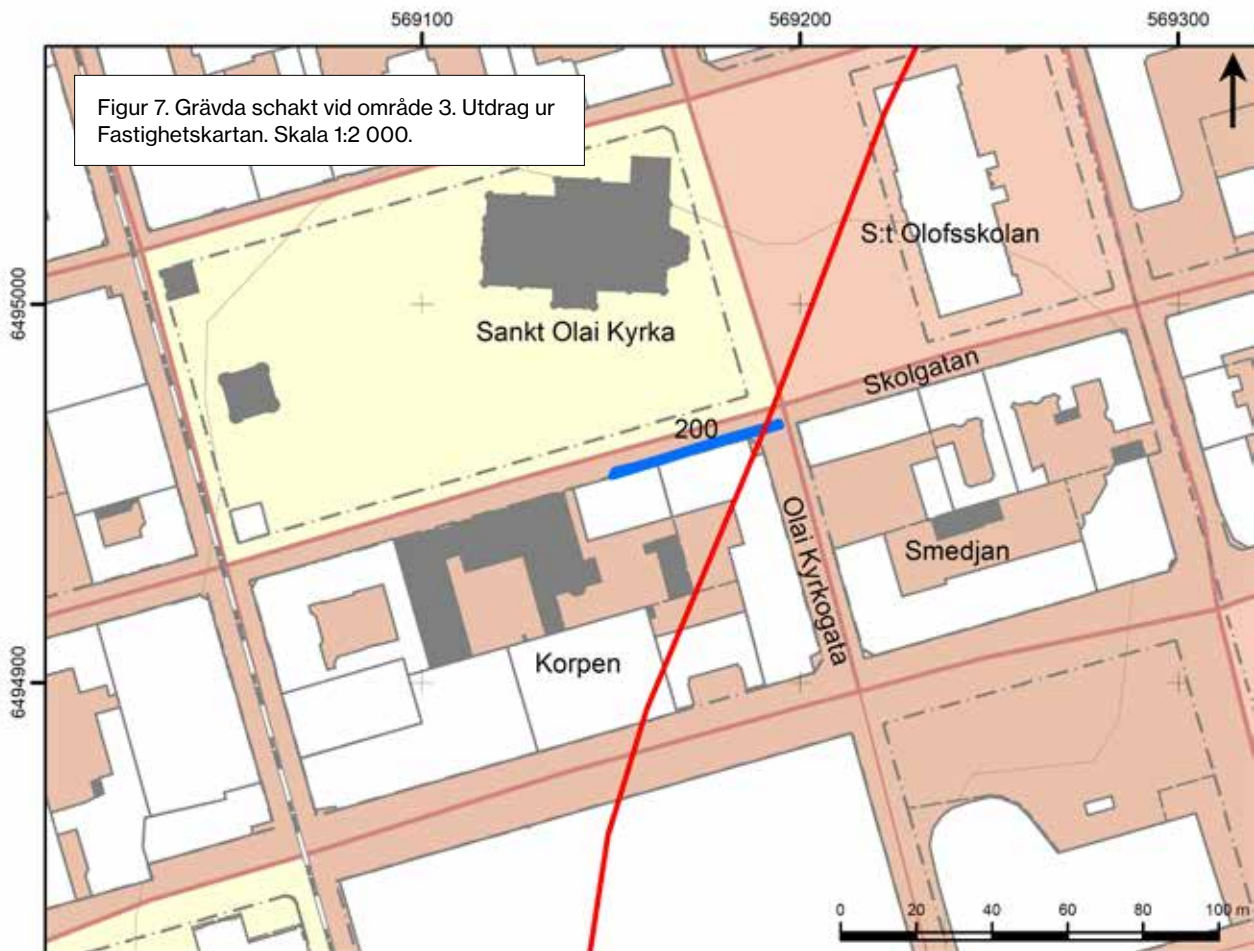
Där det var möjligt lades fiberkabeln ovanpå redan befintliga ledningar, som till exempel nedgrävda elkablar, för att minska skadan på fornlämningen. Alla fynd som kunde knytas till stratigrafiskt säkra kontexter vid undersökningen samlades in och registrerades. Undantaget var fynd av tegel och kakel som bara samlades in om de bedömdes ha daterbar dekor. Kulturlager och lämningar som framkom dokumenterades med text och foto. Samtliga schakt och kontexter mättes in med RTK-GPS.

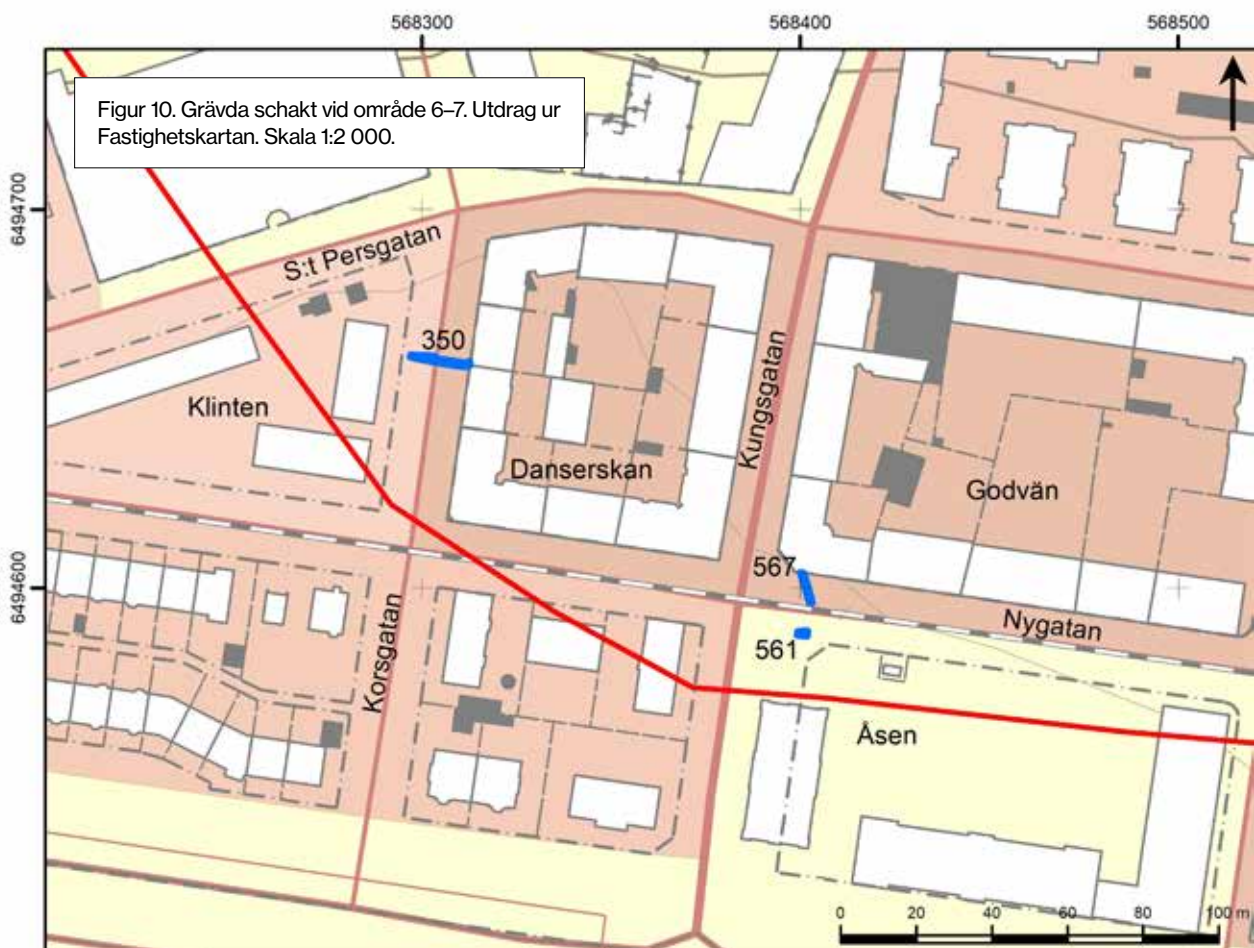
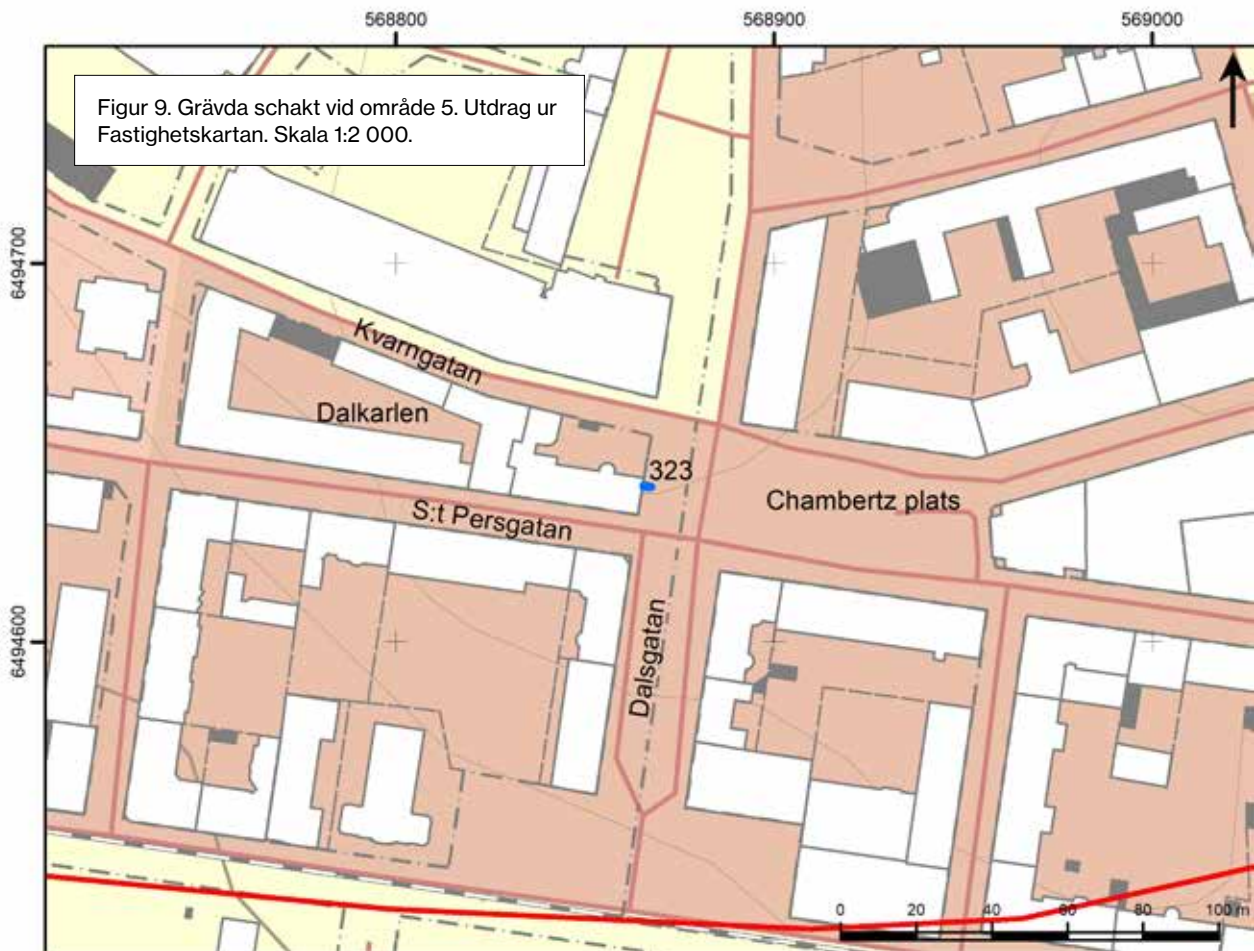
Från början var schaktning på en åttonde plats planerad, i hörnet Gamla Rådstugugatan-Hospitalsgatan vid kvarteret Vågskålen. Detta schakt utgick dock och kom aldrig att grävas.

Figur 4. Schakt 446 i Nya Rådstugugatan från öster.
Foto Karolina Karlsson.

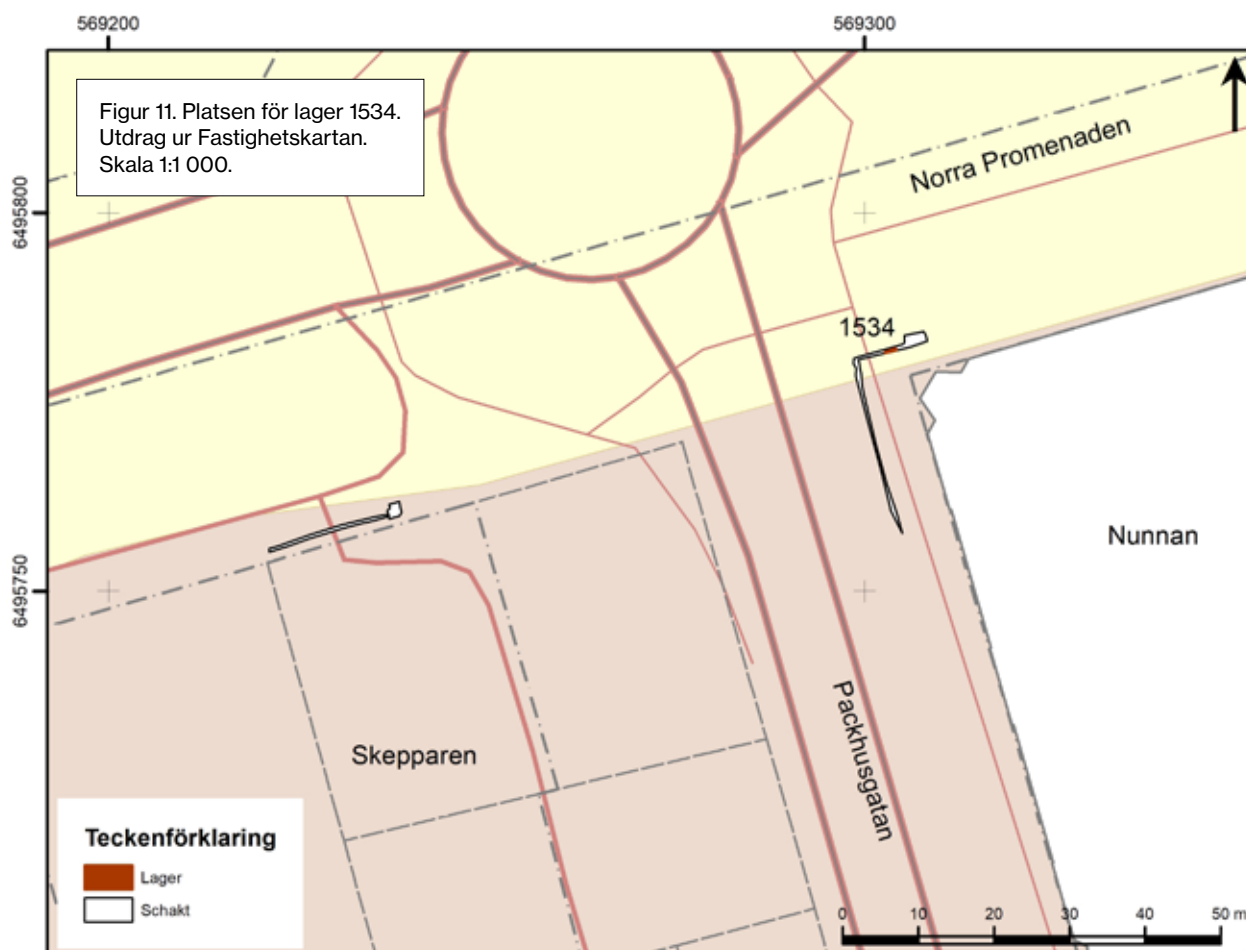
Undersökningsresultat

I två av schakten, schakt 1507 och 446, påträffades kulturlager (bilaga 2). I övrigt framkom endast moderna fyllnadsmassor vid undersökningen.

Schakt 1507

I schakt 1507 i område 1, vid hörnet Norra Promenaden-Packhusgatan närmast kvarteret Nunnan, framkom lager 1534. Det fanns inom ett 1,5 meter långt område längs södra sidan av schaktet.

Lagret bestod av ljusbrun sand blandat med grå silt, och innehöll fynd av ben och keramik. Det låg på 0,5 meters djup, men grävdes inte igenom. Lagret tolkades vara påfört (figur 11–12).

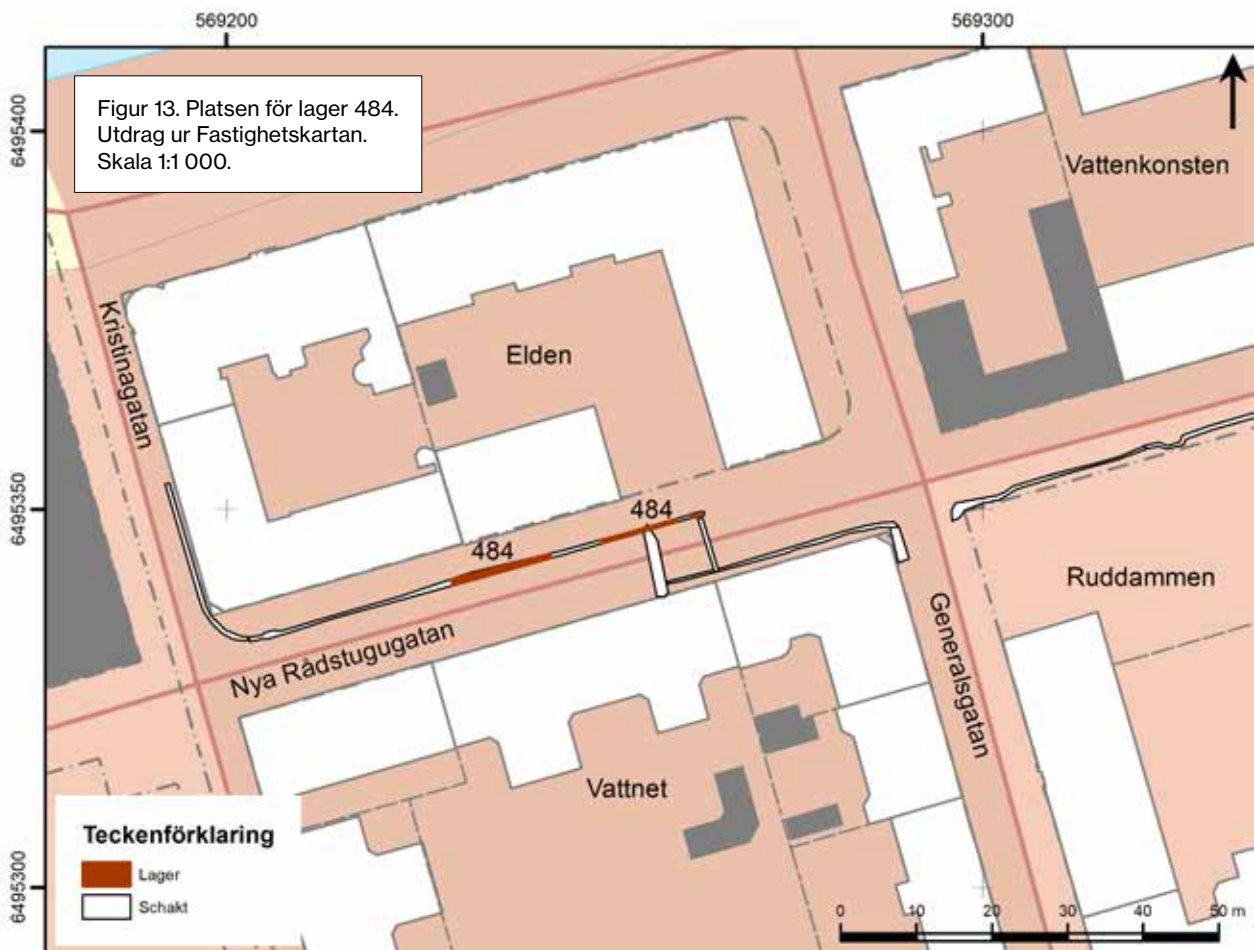
Figur 12. Lager 1534 från öster.
Foto Mattias Johansson.

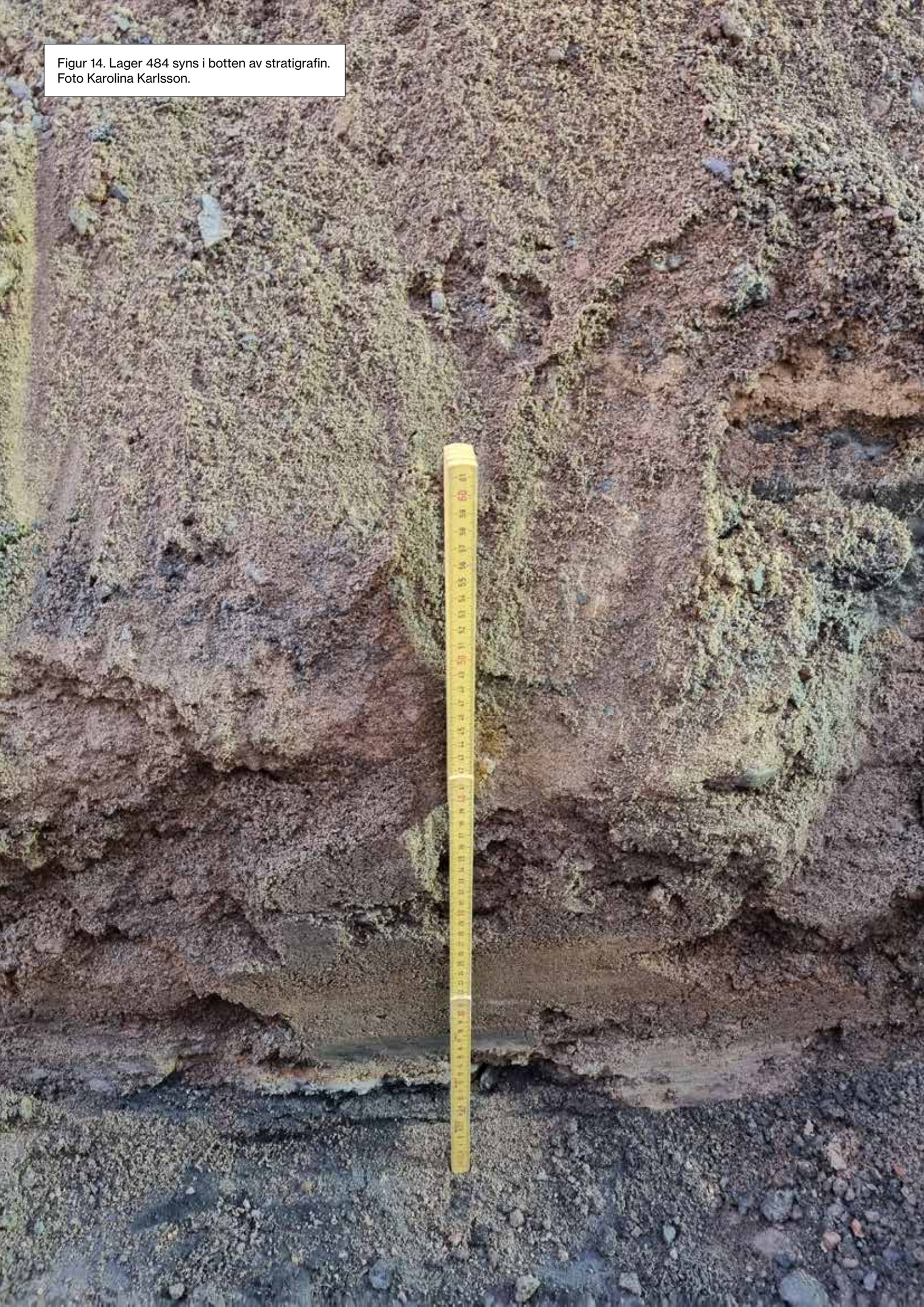
Schakt 446

I schakt 446 i område 2, i Nya Rådstugugatan närmast kvarteret Elden, påträffades lager 484. Det fanns inom ett 34,2 meter långt område och täckte hela schaktets bredd. Det framkom i botten av schaktet på 0,6 meters djup och grävdes inte igenom.

Lagret var skuret av två schakt för moderna ledningar, och bestod av svartgrå, fet, siltig sand med humösa inslag. Det var omrört och tolkades vara påfört. I lagret framkom fynd av ben, keramik, järn och en kritpipa (figur 13–14).

Figur 14. Lager 484 syns i botten av stratigrafin.
Foto Karolina Karlsson.

Fynd

Vid undersökningen framkom sammanlagt tolv fynd med en total vikt av 93,1 gram (tabell 1, figur 15, bilaga 3). Fynden påträffades i två kontexter, i lager 484 i schakt 446 på Nya Rådstugugatan och i lager 1534 i schakt 1507 på Norra Promenaden.

Fyndkategori	Antal	Vikt (g)
Ben	3	15,6
Järn	1	13,5
Keramik	7	61,6
Kritpipa	1	2,4
Totalt	12	93,1

Tabell 1. Samtliga fynd som påträffades.

Tre fynd av ben framkom. Dessa var ett revben från ett stort hovdjur (F4) i lager 484, ett överarmsben från får, samt ett rörben från mellanstort däggdjur (F7) i lager 1534.

Ett oidentifierbart järnföremål (F5) påträffades i lager 484 (figur 15).

Sju keramikskärvor framkom. Av dessa kom tre från fat i yngre rödgods – två (F1) i lager 484 och en (F6) i lager 1534. Övriga fyra kom från ett mycket fragmenterat flintgodskärl (F2) i lager 484.

Ett odekorerat kritpipsskaft (F3) påträffades i lager 484.

Figur 15. Från vänster: Två skärvor från fat i yngre rödgods (F1), kritpipsskaft (F3), skärva från fat i yngre rödgods (F6), överarmsben från får, samt rörben från mellanstort däggdjur (F7).

Tolkning och utvärdering

Att få arkeologiska lämningar påträffades vid undersökningarna beror troligen på att schakten endast grävdes till 0,6 meters djup, och att de ofta grävdes ovanpå redan befintliga ledningar. De två lager som framkom var i form av spridda bevarade lagerrester mellan olika nedgrävningar för moderna ledningar. Dessa har tolkats vara omrörda och påförda, och har därför inte kunnat dateras närmare. Fynden av keramik och kritpipor tolkas vara från 1700-1800-talet, men lagren kan ha omdeponerats senare.

Figur 16. Schakt 446 i Nya Rådstugugatan från väster. Foto Karolina Karlsson.

Referenser

LITTERATUR

- Bertheau, M. 2013. *Kv. Laxen i Norrköping. Bebyggelselämningar och spår efter hantverksaktiviteter från 1600-tal till 1800-tal i kvarteret Laxen*. Särskild arkeologisk undersökning inom fornlämning RAÄ 96 (stadslager) i kvarteret Laxen, Norrköpings stad och kommun, Östergötland. Rapport från Arkeologikonsult 2013:2533.
- Bertheau, M. & Dardel, E. 2010. *Äldre bebyggelse i kvarteret Ruddammen. Arkeologisk förundersökning av del av RAÄ 95*. Norrköping stad. Östergötlands län. Rapport från Arkeologikonsult 2010:2378.
- Broberg, B. 1984. *Norrköping. Medeltidsstaden 50*. Riksantikvarieämbetet och Statens historiska museer. Stockholm.
- Carelli, P. 2021. *En synnerligen vacker och blomstrande stad. Historiskarkeologiska perspektiv på Norrköpings äldre historia (ca 1000–1800)*. Ekström & Garay. Vilnius.
- Carlsson, M. & Runer, J. 2012. *Holländare, ryssar och tobak. Odling och bebyggelse inom kvarteret Ruddammen i Norrköping*. Särskild arkeologisk undersökning. RAÄ 96. S:t Johannes. Norrköping stad och kommun. Östergötlands län. Rapport från Arkeologikonsult 2012:2410.
- Hedvall, R. 2019. *I utkanten av Norrköpings stad – schaktningsövervakning för fiber*. Arkeologisk förundersökning i form av schaktningsövervakning. Östergötland. Norrköpings stad och kommun. Saltängen 1:1 och Östantill 1:2. RAÄ S:t Johannes 96:1. Arkeologerna rapport 2019:53.
- Hedvall, R. 2020. *Schakt för fiber i utkanten av Norrköping*. Arkeologisk undersökning. Östergötland, Norrköpings kommun, Norrköpings stad. S:t Johannes socken. Fornlämning S:t Johannes 96:1. Arkeologerna rapport 2020:104.
- Heimer, O. & Svensson Hennius, J. 2013. *Kv. Skepparen*. Arkeologisk förundersökning. RAÄ 96. Skepparen 1–5 och Saltängen 1:12–1:15. Norrköpings stad och kommun. Östergötland. SAU rapport 2013:18.
- Hällans, A-M., Karlsson, P. & Tagesson, G. 1999. *Kvarteret Dalkarlen. Bebyggelse och industri i stormaktstidens Norrköping*. RAÄ 96. Norrköpings stad och kommun. Östergötland. Arkeologisk undersökning. UV Öst rapport 1999:1.
- Hörfors, O. 2009. *Kvarngatan*. Arkeologisk förundersökning. Östergötlands läns museum rapport 2009:94.
- Jonsson, K. & Alexander, D. 2014. *Gravar och kulturlager vid S:t Olai kyrka. 1600- och 1700-talslämningar i Norrköping*. Arkeologisk utredning etapp 1 och förundersökning. Stiftelsen Kulturmiljövård rapport 2014:23.
- Jonsson, K. 2014. *Kvarteret Mjölaren i Norrköping. Gravar, bebyggelse och verksamheter från bronsålder till 1700-tal*. Arkeologisk slutundersökning. Fornlämning RAÄ 96:1. Kvarteret Mjölaren 5, 9, 10, 13. Norrköpings stad och kommun. Östergötlands län. Östergötland. Stiftelsen Kulturmiljövård rapport 2014:42.
- Konsmar, A. 2009. *Kulturlager i Olai Kyrkogata/Skolgatan. Dagvattenledning i Norrköping*. Arkeologisk förundersökning i form av antikvarisk kontroll. RAÄ 96, stadslager. S:t Johannes socken. Norrköpings kommun. Östergötlands län. UV Öst rapport 2009:56.
- Lindeberg, M. 2015. *Närmast Strömmen. Bebyggelselämningar från 1600- och 1700-tal i kvarteret Dalkarlen, Norrköping*. Rapport från Arkeologikonsult 2015:2710.
- Lindgren-Herz, L. 1998. *Gatuschakt i stadsdelarna Nordantill och Berg*. UV Linköping rapport 1998:16.
- Låås, J. 2020. *Nya kvarteret Garvaren. Lämningar från senmedeltid till modern tid i före detta kvarteret Laxen och kvarteret Vårdtornet*. Arkeologisk förundersökning och undersökning inom Norrköpings stadslager L2009:7173 (RAÄ Sankt Johannes 96:1). Norrköpings kommun. Östergötlands län. Rapport från Arkeologikonsult 2020:3142.

- Navarro, S.N. 2021. *Fiberledningsschakt inom Norrköpings stad*. Arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning. Fornlämning L2009:7173 och L2008:7076. Norrköpings stad och kommun. Östergötlands län. Östergötland. Stiftelsen Kulturmiljövård rapport 2021:23.
- Romedahl, H. 2017. *Kv. Ruddammen 7*. Arkeologisk förundersökning inom kv. Ruddammen 7. Norrköpings stad och kommun. Östergötlands län. Rapport från Östergötlands museum 2017:1.
- Stibéus, M. 2011. *Tidigmedeltida gravar och tidigmodern bebyggelse*. Arkeologisk förundersökning. RAÄ 96:1. Kvarteret Laxen, Mjölaren och Vårdtornet. Norrköpings stad och kommun. Östergötlands län. UV rapport 2011:86.
- Stibéus, M., Hedvall, R. & Lindeblad, K. 2020. *Arkeologi på Saltängen i Norrköping. Inre hamnen etapp 2*. Arkeologisk utredning etapp 2. Östergötland. Norrköpings kommun. S:t Johannes socken. Kvarteren Nunnan 19–20, Trätan 10, Ankan 1–5, Munken 18 och 23, Knipan 2 och 4, Lommen 4–6, Svanen 4–8, Gräsanden 1–2 och Pingvinen 1. Fornlämning L2009:7173. Arkeologerna rapport 2020:129.
- Wirbrand, F. 2020. *S:t Persgatan. Tidigmoderna stadslämningar i Norrköping*. Arkeologisk undersökning. Fornlämning L2009:7173, stadslager. Gamla staden 1:2. Norrköpings stad och kommun. Östergötlands län. Stiftelsen Kulturmiljövård rapport 2020:29.
- Wirbrand, F. 2021a. *Människoben i Mäster Påvels gränd. Spår efter medeltida gravplats i Norrköping*. Arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning. Stiftelsen Kulturmiljövård rapport 2021:70.
- Wirbrand, F. 2021b. *Schaktning i Nygatan-Butgatan och Skomakaregatan-Gamla Råd-stugugatan*. Arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning. Fornlämning L2009:7173, stadslager. Berget 1:1 och Gamla staden 1:2. Norrköpings stad och kommun. Östergötlands län. Stiftelsen Kulturmiljövård rapport 2021:80.
- Wirbrand, F. 2022a. *Schakt för fiber i Norrköpings innerstad*. Arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning. Fornlämning L2009:7173. Gamla staden 1:1, Gamla staden 1:2, Östantill 1:2, Saltängen 1:1 och Nordantill 1:1. Norrköpings stad och kommun. Östergötlands län. Stiftelsen Kulturmiljövård rapport 2022:62.
- Wirbrand, F. 2022b. *Nya vattenserviser i Generalsgatan, Norrköping*. Arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning. Fornlämning L2009:7173. Ruddammen 8. Norrköpings stad och kommun. Östergötlands län. Stiftelsen Kulturmiljövård rapport 2022:59.
- Wirbrand, F. 2022c. *Schaktning i Garvaregatan. Fjärrvärme till Kroken 13*. Arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning. Stiftelsen Kulturmiljövård rapport 2022:47.
- Wirbrand, F. 2022d. *Schaktning i Garvaregatan. VA till Kroken 13*. Arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning. Stiftelsen Kulturmiljövård rapport 2022:48.
- Wirbrand, F. 2022e. *Tullmur, husgrunder och en slaktgrop. Schaktning på Nygatan i Norrköping*. Arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning. Fornlämning L2009:7173. Berget 1:1. Norrköpings stad och kommun. Östergötlands län. Stiftelsen Kulturmiljövård rapport 2022:21.
- Wirbrand, F. 2023a. *Kvarteret Skepparen. Bebyggelse, odling och avfallshantering i det tidigmoderna Norrköping*. Arkeologisk undersökning. Fornlämning L2009:7173. Skepparen 3 samt Saltängen 1:12, 1:13 och 1:14. Norrköpings stad och kommun. Östergötlands län. Stiftelsen Kulturmiljövård rapport 2023:38.
- Wirbrand, F. 2023b. *Odlingslager i Norra Promenaden och Skepparen 1*. Arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning. Fornlämning L2009:7173. Skepparen 1 och Saltängen 1:1. Norrköpings stad och kommun. Östergötlands län. Stiftelsen Kulturmiljövård rapport 2023:24.
- Wirbrand, F. 2023c. *Schakt för fiber i Korsgatan och kvarteret Klinten*. Arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning. Fornlämning L2009:7173. Klinten 7. Norrköpings stad och kommun. Östergötlands län. Stiftelsen Kulturmiljövård rapport 2023:4.

TEKNISKA OCH ADMINISTRATIVA UPPGIFTER

<i>Stiftelsen Kulturmiljövård projektnr:</i>	KM22119
<i>Länsstyrelsen dnr, beslutsdatum:</i>	431-9999-2022, 2022-08-23
<i>Kulturmiljöregistret uppdragsnr:</i>	202201114
<i>Typ av undersökning:</i>	Arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning
<i>Undersökningsperiod:</i>	6 september 2022–25 april 2023
<i>Personal:</i>	Fredric Wirbrand (projektledare) Jeremy Hobbs Karolina Karlsson Mattias Johansson
<i>Landskap:</i>	Östergötland
<i>Län:</i>	Östergötland
<i>Kommun:</i>	Norrköping
<i>Socken:</i>	Norrköpings stad
<i>Fastighet:</i>	Gamla staden 1:2, Berget 1:1, Nordantill 1:1, Östantill 1:2 och Saltängen 1:1
<i>Fornlämning:</i>	L2009:7173, stadslager
<i>Koordinater:</i>	N 6494582–6495791 / Ö 568292–569386
<i>Koordinatsystem:</i>	SWEREF 99 TM
<i>Höjdsystem:</i>	RH 2000
<i>Inmätningssmetod:</i>	RTK-GPS
<i>Dokumentationshandlingar:</i>	Inga utöver denna rapport.
<i>Fynd:</i>	Fynden FI-7 förvaras hos KM i väntan på beslut om fyndfördelning.

Bilaga 1. Schakttabell

Schakt	Gata	Kvarter	Längd (m)	Bredd (m)	Djup (m)	Kontexter
200	Skolgatan	Korpen	46,4	0,9	0,6	–
323	Dalsgatan	Dalkarlen	2,1	0,4	0,6	–
350	Korsgatan	Danserskan-Klinten	15,7	1,2	0,6	–
388	Nya Rådstugugatan	Ruddammen-Vattenkonsten	100,5	0,6	0,6	–
446	Nya Rådstugugatan-Kristinagatan	Vattnet-Elden	137,2	0,6	0,6	484
545	Garvaregatan	Kroken-Vårdtornet	8,8	4,2	0,6	–
561	Nygatan	Åsen	2,4	1	0,5	–
567	Nygatan	Godvän	8,3	0,6	0,6	–
1507	Norra Promenaden-Packhusgatan	Nunnan	33,9	1,5	0,6	1534
1538	Norra Promenaden	Skepparen	18,3	0,5	0,6	–

Bilaga 2. Kontexttabell

Kontext	Typ	Schakt	Längd (m)	Bredd (m)	Tjocklek (m)	Djup (m)	Beskrivning
484	Lager	446	34,2	0,6	Grävdes ej igenom	0,6	Svartgrå, fet, siltig sand med humöst inslag.
1534	Lager	1507	1,5	0,3	Grävdes ej igenom	0,5	Ljusbrun sand blandat med grå silt.

Bilaga 3. Fyndtabell

Fyndnr	Material	Sakord	Antal	Vikt (g)	Anmärkning	Fragmenteringsgrad	Relation
1	Keramik	Fat	2	19,6	Yngre rödgods	Fragment	484
2	Keramik	Kärl	4	2,6	Flintgods	Fragment	484
3	Keramik	Kritpipa	1	2,4	Skaft	Fragment	484
4	Ben	Avfall	1	8,7	–	Fragment	484
5	Järn	Föremål	1	13,5	–	Defekt	484
6	Keramik	Fat	1	39,4	Yngre rödgods	Fragment	1534
7	Ben	Avfall	2	6,9	–	Fragment	1534